

Metanoia Instituutin ja Organisaatiodynamiikka FINOD ry:n yhteistyössä OPUS - Organization for Promoting Understanding of Society kanssa järjestämä

**kansainvälinen Listening Post seminaari ”Yksilön kokemus yhteiskunnan kuvana”
9. tammikuuta 2012, Järvenpää**

Convenors Maija-Leena Setälä, Leila Keski-Luopa, Esko Klemelä, Marianne Tensing
Senior Advisor Harri Hyypä
Osallistujia 31

Finland report

The sharing of preoccupations and experiences

Ajankohtaisten kokemusten jakamisessa ihmeteltiin monin tavoin ihmisen suostumista osaksi globaalin talouden jatkuvan kasvun ja kuluttamisen koneistoa. Sitä, että ei löydä keinoja vaikuttaa tähän järjestömyyteen tai tehdä omaa elämäänsä koskevia ratkaisuja, koska ”maailma” tunkee päälle; yritykset olla katsomatta TV:n uutisia; ajankohtaistamisen paine, oman profiilin muokkaaminen yötä-päivää face-bookissa; tehokkuuden lisäämisen ja hallinnan pakko. Olenko syntynyt kuuliaksi kuluttajaksi?

Huolta ilmaistiin myös siitä, ettei tunteiden ilmaisemiselle ole paikkaa eikä tilaa. Tunteet ulkoistetaan yksilöiltä pois ja ne vaiennetaan kuluttamalla psykoteollisuuden tuotteita. Puhuttiin paljon pois lohkotuista tunteista; hiljaisuuden tarpeesta; lepäämisen vaikeudesta; yksinäisyydestä; onnellisuustaloudesta; syyllisyydestä, jos ottaa omia oikeuksia; ahtaasta normistosta: mistä saa puhua?; ”hulluuden paratiisista”.

Identification of major themas. Analysis and hypothesis

Teema 1. Identiteettikriisi

Analyysi

Yhteiskunnan nopeasta muuttumisesta ja kiihtyvistä elämänrytmistä on seurannut, että yksittäisellä ihmisellä on koko ajan kiireen ja irrallisuuden tuntu, ”pitäisi olla jossain muualla kuin on”. Hän kokee, että yhteiskunta, ’muut ihmiset tarpeineen ja vaatimuksineen’ tunkeutuvat henkilökohtaiseen elämään. Hänelle ei jää riittävästi aikaa ja tilaa omille tarpeille, levolle, rentoutumiselle, omien kokemusten työstämiselle. Jatkuvassa kiireessä toiminnallisuus ja järkipärisyys (rationaalisuus) valtaavat kaiken huomion, tunteet on työnnettävä sivuun. Tehokkuudesta ja talouden kasvusta on tullut kantavia iskulauseita, jotka velvoittavat.

Se millaisena työ koetaan, vaikuttaa tapaan miten vapaa-aika vietetään. Entinen slogan ”raskas työ vaatii raskaat hovit” näyttää saaneen uuden sisällön: ”hullu työ vaatii hullut hovit”. Vapaa-aikansa nykyihminen käyttää ”kuluttamalla”, sen sijaan että löytäisi keinoja rentoutua ja virkistyä.

Toisaalta, vaikka tehokkuutta koko ajan lisätään, tavaraa ja hyödykkeitä tuotetaan yhä enemmän, se ei tunnu lisäävän yhteistä hyvinvointia, vaan päinvastoin. Suuri osa siitä, mitä tuotetaan, osoittautuu

kriittisesti arvioitaessa arvottomaksi, jopa vahingolliseksi. Siitä huolimatta pysähtymistä ei tapahdu eikä suunta käänny.

Vaikka teknologia kehittyy ja informaation vaihto on helpottunut, ihmisten välinen kommunikaatio jää kiireessä liikaa pinnallisen kommunikaation varaan. Ilmaisua vaille jäävät ainakin sellaiset kokemukset, joille on vaikea löytää sanoja. Tällöin ihminen jää yksin kokemustensa kanssa löytämättä keinoa, miten tuoda esille tarpeitaan ja tunnetilojaan. Näin hän on vaarassa jäädä yksin, menettää itseytensä, sekä yksilöllisen identiteettinsä että yhteisen ihmisyytensä.

Hypoteesi 1.

Yhteiskunnassa tapahtuu jatkuvaa muutosta siihen suuntaan, että yksittäinen ihminen tulee monin tavoin entistä riippuvaisemmaksi muista ihmisistä. Esimerkiksi sellainen oman elämän herruutta kuvaava käsite kuin ”omavaraistalous” on kuollut käsite tämän ajan yhteiskunnassa. Tällainen kulttuurin muutos merkitsee identiteetin perustan vakavaa muuttumista. Vaikka ihmisellä on teknisiä välineitä ja valinnan vapautta ja mahdollisuuksia itsensä ”totuttamiseen” paljon enemmän kuin ennen, oman identiteetin määräytymiseen liittyvä oma vaikutusvalta on vähentynyt. Ulkopuolinen ’maailma’ määrittää identiteettiä sellaiseen muottiin, jossa yksilölle syntyy vierauden tunne. Kontakti todelliseen itseen, omaan arvomaailmaan ja tunnekokemuksiin ohenee. Hän ei löydä tarkoitusta elämälleen.

Teema 2. Yksilön luottamuspuola

Analyysi

Kulttuurin kehittyminen on merkinnyt maailman pienenemistä siten, että koko maailman tapahtumat ovat kaikkien ihmisten ulottuvilla. Kun sensaatiohakuinen media keskittyy erityisesti uhkia ja kriisejä kuvaaviin uutisiin, maailmankuva on vaarassa vääristyä uhkaavammaksi kuin se todellisuudessa on. Hyvä piiloutuu pahan alle. Toiset ihmiset noiden uutisten takana näyttävät katsojan silmissä pahoina, pelottavina, kylminä, tunteettomina. He muodostavat ”maailman”, jossa yksilöt eivät ole eriytyneet yksilöiksi. Itselle tärkeät ihmiset kutistuvat muutamiin läheisiin, joihin vielä on tunneyhteys. Heistä pidetään kiinni ja heistä haetaan turvaa heikkoina hetkinä. Mutta identiteetin peilaajaksi heistä ei ole, koska heidän kanssaan ollaan ”samalla puolella”, puolustautumassa pahaa maailmaa vastaan. Riittävä kriittisyys puuttuu. Identiteetin peilauspinnaksi tarvittaisiin laajempaa yhteisöä, jossa voisi käydä kriittistä dialogia. Sen kautta olisi mahdollista löytyä omia viiteryhmiä, joihin voisi identifioitua. Keskustelevaa, aitoa dialogia käyvää kulttuuria on kuitenkin vaikea löytää esim. tämän päivän työorganisaatioista. Työyhteisöjen ja -ryhmien tilalle ovat tulleet verkostot, jossa yksilöt tehtävänsä kautta muodostavat kukin yhden silmukan.

Toisaalta, tämän uuden kulttuurin vahvuus on se, että tiedon kulkua ei voi estää. Yhteyksiä on helppo luoda melkein mihin maailman kolkkaan tahansa. Paikalliset kulttuurit ovat muutoksen kourissa uusien vaikutteiden myötä. Niiden tilalle syntyy uusia virtuaaliselle perustalle rakentuvia kulttuureita, jotka korvaavat vanhat kylä- ja heimokulttuurit. Nämä muodostavat tarvittaessa vastavoiman myös valtaa pitävälle. Itsestään selviä auktoriteetteja ei ole.

Hypoteesi 2.

Identiteettivaje tai aidon ihmisyyssidentiteetin puuttuminen ja luottamuspuola voidaan nähdä toistensa vastapoleina, jotka ruokkivat toinen toisiaan. Kun ihminen on menettänyt kontaktin itseensä, hän

ei osaa lähestyä toisia ihmisiä eikä luota heihin. Kun ihminen ei saa kontaktia toiseen ihmiseen, hän ei pääse toista lähelle. Vuorovaikutus jää pinnalliseksi. Kieli ja älyllinen puhe painottuvat suhteettoman paljon aistimuksellisuuden ja kokemuksellisuuden kustannuksella. Aistikokemukset kuitenkin olisivat niitä, jotka muistuttavat ihmistä biologisista juuristaan, siitä että ihminen on kuitenkin osa luontoa, niiden kykyjen ja mahdollisuuksien varassa, johon tähänastinen biologinen evoluutiokehitys on edennyt. Se olisi otettava huomioon. Jos katsotaan ristiriitaa biologisen evoluution ja sille jatkona tulevan kulttuurisen evoluution välillä, muutoksen tahdissa on suunnaton ero. Luonnonvalinta biologisessa kehityksessä vaatii miljoonia vuosia, kun kulttuurinen muutos voi tapahtua viikoissa tai kuukausissa mitattuina. Näyttää jäävän liian usein huomaamatta, että vaikka kulttuuri muuttuu, ihminen inhimillisine tarpeineen pysyy samana.